

Geography and card
 historical data about Masaians' location
 332
 10 AUG 1939
 M. Ledwoba
 index
 Pp. 1-18 K34/11 Seretwana: K34/11
 Naxa ya xa-Masaisane.
 Naxana e talana ya bo-
 Sesane-sa-basadi.
 Sesane-sa-basadi se kxotsa,
 Mela o'ya bo-Schwatahwatana,
 Komosasa kxosi ya Maburu.
 Bo-Manamela le bodu nkane
 Ba feta ba xiximetse.
 Ba lebile Moletsi'a bo-Raphuti.
 E baco mafika a Matolodi
 Mafika a matlapa a maadula
 kxosi, xa ba a bona na?
 Nkane Mankatakele Letebela
 kataka'a tema tsa basadi,
 Yena a kxanyoxile Matlapa
 A bodula-kxosi, banna
 Ba letsa dintontolo Matolueli,
 Le xe tamo e le sawa-sawana
 Naxa ye' ya Matuludi
 (Masaisane) e na, mebotwana
 dithabana, dithaba, meetšana,
 dinoka le dirokana

6p.
 (10/-)
 hardly
 modern
 excellent
 noyment only
 for goods
 stuff

DITHABA LE DITHABANA.

RAMAHUTE LE MATULUDI: K34/11

Thaba e kxolo e e di fetaxo ka moka tša Maune (Xa-Masāšaane) ke Ramahute. Ye ke thaba e kxolo e botse, xapē le sebopēxō sa yōna O ka re e be e bopya ke sethaxa ka 'atla tša sōna.

Kutung ya thaba ye ke mašope a ba xa-kxanyaxo'a Mohlaloa.

Lesope le' le tloxa ka bohlabatšatšii' bya yona, xo pōta ka thokō ya borwa xa fihlēla ka bophirimēla

ka xo tloxa bohlabatšatšii' le leboya xo fihla bophirimēla ke Mašope a bo-Mokonyama le bo-Sebētha, bo-Phofelē'a Mohlala le bo-Serite. Nthie bophirimēla ke tšona Dixōlōkwane tša kxomo Moiatē wa sekolo.

Ka moka ba' e ba akaraletšie nthso, thaba-kxola ya Maune.

Nkō ya yōna ke ōna Matlapa a

botse a bodula-kxosi. Kloxong Thaba-kxolo ya Mater'eleng e rwele k'efana-thšwanyana (pe kane) yeo e rwešitšwexo ke bo-Mmam^{weu} ~~ipa~~ Makxowa. Yeo k'efa e axilwe ka n'mu-se-fetoxa-lebye' ('Cement'); Tomme sehora ke sa thšipi.

Ka yōna ke ja ye' e akometšē ōna mafika a matšapa a bodula kxosi le di thētēlēlē mafika-maxolo a ka-Tlawene.

Ka Tlawene ke xōna borōbala Marēna a Maune, mn e xo na le mašōhlōšōhlō' a a šišaxo xuri.

Ka 'tsoxong l'ō letona ke 'fika la nthla-ntšerere' : totoma la Ngōpane.

Ngōpane le yōna ke seka thaba, le xa e xodutšwe fela ke 'fika le le teele la maxaxa; fela ke letšoxō la yōna thaba kxolo ya Maune Kamahute. Lefika le' xo thwe xa le namelwe, xo namēla bo-Mmam-maribān'a thšwene fela. Ke kwa xo thwe monna yo mongwē 3 kile a le namēla o rile a se'to

332

K34/11 H

a fihle nhlwaneng, a tadifala mahlô a
 tšewa ke' sama dikwe a fexoloxa a
 phsikoloxa a wêla ka fase e setšê e le
 molatšana. Tomme a tšewa a bolokwa
 xona kraofii le lona fsika le', mme a
 se lletwê ke' matho xwa thwe: 'moipolai
 xa a lletwê'. Xapê xona kutung ya
 lona 'fsika le' xo bolokwa bahu ba' ba
 dumedi (bakriste). Mo mabilleng xo
 thwe; ke: 'Malepaneng' xo bile xo
 na le yona ntlo-kxolo ya (Malutšê)
 Majakane le sekolo sa xona mo
 bana ba ithutaxo xa botse.

Ba setwa ka xo, e: ke' bana-ba
 moriti wa thaba ya Ngopane.

Ramahute, Matuludi le ngopane
 ke thaba e tee ya Ramahute.

"Mmalô! Ramahute thaba e
 botse serattalla sa Maune"

MATLAL^ENG:

Ramahute seetšê e se file thaba-
 ntlovoxo ya Matlaleng. Mo kutung ya

332

9

K34/11

5

yōna thaba ye xo be xo dutšē "Dithamasa
 di-me-hlahla Mafisi a re a tla ja
 lexowa le tsox". Ke bōna ba xa-
 Matlaleng. ka mu matōkō a iponthišo
 ka xōna mang le mang o' a dumēla
 xo mō xo be xo dutšē otse wa
 kōkōtla. Matōkō, a ratile xo
 dukolorā thaba xo ehlakanya.

Ye yōn; thō b'a lekōpō ke
 ntlororo ru, rapē ka bohlabā-
 tsatši bya ye e na le masax'a
 thšwene, mo mafika a a kometišo
 tlatlapa ya tšwepō mo C ka ba
 lla. bōna e e mafika a' a tloxa
 a riboloxa, phikoloxa xo fihla
 fase-molepō

To thw ka ntwa ya Matēbēlē
 a Maune le e ka-Maxasōla 'Thamasa
 di-mekhlaha, in bile tšō xo bōna
 madira a tla tšō tšō tšō namēla
 xodimo xa yōna. Te madira a fihla
 ōna ka thšepō a holofēla xore a

xore a thopile, athe kowa
xodimo di lekanwe ke mešidi
melongwana-7 reswana.

Madira ona, tsena a fisa o mantlo
a thuba dithlo'ana a tsena ditetšo a
nwa mafsi a kxaphola dikêkê.

Xa! Xwa-senyexa thab'a
makôpô; mušiši wa thunya, xwa
xalaka sekit. 7 Xw'e thu- thu-
thu- thu. Maswena a re kxane
re a potiela; se bonê le motho,
ba' ba' ba' rona xore "mo?" di
lona le ba'afi. Ba hlanola
dinao, mme xa ba re "fula-fula"
a kxerexa. Natêbêlê Makonkwana
a hlôka kxamo a ja Motho."

Komme ba ba tšea ba ba
lebišitšê nok'aneng ya Maribisi;

Ba re xe i' ba ba lebišetšê
moets'aneng wa noka ya Motsulcpe
ba bona motho wa bona ba kxobila
ka lefase. Xe ba theoxêla xona

nokaneng ya Maribisi ba bona
 mongwe ba koba ka lfasa, mme
 ba rile xe ba nyoxela thabaneng
 ya Tsöme, mokosi wa lla, motho
 a re: Ii-uxu- thipa e ja o ba
 xomelê. Ka tšona tša thaba-
 ntlovo ya Matlaleng. Le lehono ba
 ba taala xe e xopotse tša mehla ya
 bona e ka ba sa dutše xona mo'
 kraofsi le yina ye' Thab'a-lekōpō
 thaba ya ntšimo ya Maune.

— Mafis: weeee! Hee Thamara
 di-mehlaha i'ana ba xa Mma-moja-
 ka lexowa,

Bana ba pōō e kwadi
 Kēma-rēma-rēma-rēma rēma.

Utšane

Utšane yōna O ka re xe O se wa
 lebedisa xa botse wa re ke Ngōpane,
 fela O tla xakolosiwa ke xore kraofsi
 le yōna xa xo thaba e kxolo byalo ka
 Ngōpane. Mo xo ye' thabana xo

dutše Teffo'a Mmantlako'a lesêlê
le Lexodi'a Mokone.

Ta se pêkwa yeo e dulaxo mo
xodimo xa le-lesitê ke nntla Obônê.

Dikxoxwana bophelô xa di bo
latswe Thabana ye e bopexile byalofa
Ngopane kudu, fela yôna lefika la
yôna xa se maxana kudu le xe le
yôna bo-mmamarihan'a thšivene
ba tle ba ratê xo y'o fihla xona
lehlabula. Kxaofsi le yôna xo feta
noka e kxotê ya naxa ya xêšo ya
Moxwadi. Mo dithabeng tšê di
boletšwexo xo be xona le masodi a
maso a ditôrô (Uye), 'mme batho le
dikxomo di di feditšê, xo šetšê
xona mo-Utšane. Ke xona mo ka
nakô ya lehlabujana xe batho ba
setšaba ba bolawa ke tlala ba
pholoraxo xona ka tšona ditôrô.
Yôna xa e na dimakatšô - le
ditaba tšê ntšii tšâ - boxoloxotô.

Boetse thaba e botse
 Thaba ya khokolwana
 Thaba se-phala diheba ka botse
 ke thaba thabana seruthwana.
 Thab'a Matêbêle a hlakô,
 Thito nkhokololo.

(Ka thutô e phadile bo-mmaloko)
 Kuwa Mmaloko xo tletse mampara
 A duletse mmoro komo somara.
 Thabana e botse ya Boetse
 Xo fihla le banna ba-xolo
 Bo-Father moruti Boetse
 'Na re tla thabêla Boetse
 Ra dulêla moruti wa thutô.

Thaba ye ya Boetse e
 dutše lekatana thokô ya Borwa
 bya mosatê kraufi le nana ya
 Makhutšiša. Makxwaraneng
 a yona ka thokô ya Leboya e
 eme Taal'a Mathšathšî (Sekolo-kereke)
 e a aleditšê diatla e hlaba
 mokxosi e se 'Slong'ena ba nyorilweab

332

K34/11

10

Ka thoko ya ka Borwa ke Totoma
kxokololo ya Boroma (seholo) e phuruletse
diatla e se "tlang xêê kema ba lahlexilexo".

'Mme ntho, khsikolo ya Boetse e
eme mokxakho e xkomtse, e thotsê
byaloka meetse.

Ke thaba e xolo kudu e bile e
bonala xa-b so xe motho a feta a
xwanthsa xodima tselathisipi ya
Nthsuman'a Mpedi (seporong).

Bafeti ka mota ba feta ba bora
botse bya tšipa la Boetse leo
le kadilexo Totoma mp'a tloa.

Mehleng ya kxalê Boetse e be
e le xona mo banna ba xeso ba
be ba wêla ka bile ba wetsa xona

To be xo seso xwa dula motho
kxauksi le yona; le yona polase ya
Makhutsisa (Doodfontein) e seso ya
ba ka sebopetô sa mehla eno.

To be xo balawa diphoojolo tšê di
šisaxo mo Boetse.

332

10 AUG 1939

MEBOTO

K34/11

||

Koithwe xe naxa (lefase) e ka be e le sekolo e ka be e se botse.

Se' ke theresi. Naxa ya xeso xe e ka be e se ka 'baka la 'thaba tseo xo boletswero ka tšona, ke a bona e-ka be e se na le mmotwanyana le o tee, e ka be e le lebala fela.

Fela madulo a yona ka nnoši a phaxame, meboa e monate ka moka e a fihla xona; xapê le twetsi e bohlokwa.

Mebotwana eo e naxo le maina le tsebixô xa se mekae. O mong šo:

Ramahlwa:

O ke mmoto o xo dutšexo ba xa-Sekhaotlô sa Mothokwa hlwola manku masehlô le ba xa-Xalane'a Makhafola. Mo mmotong wo' xe re be re sa hlalefa xo be xo na le phlô e botse ya diruiwa. Byang bya xona e le kholane le ona morulêla wa dintlo e o mo ntši xuri, e se mmutla e se mmutla e le borôba-thôka.

Kapê boxolo bya mmoto wo' xa
 xo na metse. Kothwe kxale' xo be
 xo axile monna o mongwê wa
 Maroteng yeo mmoto wo' o bitšwana
 ka yêna e be e li Ramahlwa a
 di bôna tša naxa, monna wa
 botelle byo bo makaxaxo.

O be a tsebêxa kapê mo di
 ntweng tša Matêbêli.

Serêwana:

Ramahlwa a di bôna a letêbêle
 Mmoto wa tlatlapa
 Thulaxanya nahlape-hlape.
 Phulô bya kxomo muuu,
 Kxomb tša mmoto wa
 Ramahlwa a di sitexe.
 Nkiane meetse e thivôllêla
 Motsulêpê totoma tala
 Ya Ramahlwa^{le} bo xo
 Maribisi moloi sella-bošexo;
 Ke mantlôvôtlôvô
 Kxatong tša Ramahlw'a di bôna.

332

TAALA

O le òna ke totoma kxokololo
Mehlang ya kxalè xe naka ya
phala e sa lla o' mmoto o be o
sa tsebye xep tle o ome.

Xo be xo le sethokxwa sa
mphaphasane mehlotohloko le e
mengwê mese e botse mokokotlong
le ka mpeng xa òna.

È be e le o~~ra~~ mongwê wa bofula-
kxomo naka. Òna mosela o' o
neile swika ka ntloto (Ngôpane) la
Maune. Xa o' tloxa xona mo mestse
o' tshwêla ka xo Matinyane'a
mosimane, mme xwa ve ka thopolleng
ya le letona wa tshwêla ka kxaxaneng
ka xo le lethsadi ya tshwêla ka Modie
mme wa fihla wa tsenya nko'
mahlakanong a Morwadi le Modie
xo bo-Madib'a Motlopoti. Òna
ka voxolo bya òna le xa xo be xo
na le temo' xo be xona le pholô'
ya dikxomo xobane batho le bôna

ba axile xa botse ka thoko e tee.
 'mme mo' xodimo xa ona banna ba
 balaya mabeki le ditlo la xosusa.

Mmoto wa Taala seratlata
 Sa bo-Madiba Motlopoti.

Taala ya Dikxopo
 Isa Matibela Makonkwana.

Ke Taala ya se-fepa thuwana
 Isa bo-Mosenyamahlō'a basadi.
 Taala ntotoma se-pholosa dithuwana,
 Sephumola e sekilexo meokxo.

Thamasa t'atlapa mphonophono,
 Medi e tsumile ka meetseng.
 Kakomela dikxoro kxoro.

Ke bo-Sebatla'a Setebela la Kapetwa,
 Le bo-Sephodi sa mosati se-dula lekata.
 Ka moka ma hlo'a lebile ona mmoto,
 O taala wo o sa swexo.

Taala weee.

Tadima mahlō kxomo tsa mosati
 O di fepetse ka selemo-se-taala
 Sa totom'a mmoto wa Taaleng.

DINOKA

Thsêhlana naxana ya Maune
 Le xe e ka hlôka a mantši
 Mahumo, Meitse a sexwaxwa
 Wôna xa a kxopelwe.

Sukhuhledi sabo sab'a lewatti
 E khorê meete'a taalana
 Keledi e tsha motho nka
 O minna tše

Sexwaxwana'a pharaphara
 kolobitsa re 'taxa la phsa
 ke serô le-robê.

Moxwodi

Ye ke yu na noka-kxolo ya
 Naune a, tlo tša xo swa.

E thôma xa-Huwane e le
 leopyana, 'la. Thamasa e naba
 e lebile M letš'i'a Raphuti
 Xe O eme, 'la. tlas'a Matlaleng
 ka bohlabatša. 'la. 'la. bôna
 maopyana a masehlanyana fêla
 O sa tsebe xore ke yôna kutu ya
 noka-kxolo ya Matebeleng.

332

31

K34/11

16

Sele e a tatamala e fihla Utšane
 mo e xahlana le nohana ya
 Jaala le sebova. Xe e fihla xo
 bo. Madib'a Motlopoti e xahlana
 le Modie - sele e lebile xo
 bo. Sepelet'a Masoxana (Pax)
 fao e xahlana le Phefo xo bo-
 Phu- 'Wena! (Doornspruit) monna
 wa se-apara diphuraphura wa
 Morōma. E napile e thōkxana
 le la Moletsi, e ngaya naxa e
 bile Rita xa bo Brinki'a
 Mangana - ke Kapatla xa a
 na swele mošimane wa
 Leburu. E thoxosa mahwidiri
 a'. e ke e tla ya Botlōkwa ba
 Mmathi'a a Maimela e
 šeti e le tla'lapa ya leshu
 lešukhuledi nme ya se mal'ji
 le thaba tša Lanana ya tšwela
 meetse ka Moketse ya ba
 modumō o moxolo m-m-m.

Motsulepe:

ke yengwê ya tšeo di
bitšwano dinoka mo ka-šiši.

Yona le Morwadi di bethane ka
sa-hamohlau Morwadi ya leba
Leboya Motsulêpê ya leba Borwa

Ye e sepete ka xare xa nana
ya ponaalo ye e bitšwano maahlô
ohle a di sepeti. E tloxa ka
mafuri a Morwadi mo xo thweso
ke Metsaneng (felwana xo nyane xa
mononô wa dibyalô). Xona mo felô
mo e thômêxaro; he he! "A tlala a
iswa madiba a hutêlêla mangwê".

Xo be xona le madiba a taala
a xo šiša ad lehono a khupeditšwano
ke mohlaaba. E be e le bo-Tšapô
ka ratha phamp'h'a bodiba mo
basimane ba xeo ba be ba
iphina kušê ka xo rutha.

E le bo-"Borwa-kromo'a Matsêpê"
mo le motho o be a sa leke le xo
tšenthš'a leoto le xa tee.

É le "bo-kxomo-lekxaxa tuduma
Letuntêla meetse-mataala" Byo' e
be e le byo bo 'iisano bo bile bo
khupeditšwe ke lekxaxa O se ke wa
bôna le xa O ya kotseng.

Ta e dutšee leona xwa tsêna.
"Mosadi'a-tau sebija leokeng nokana
e nyane phala 'a bodiba"

Ja re re e re e supa nkô xa-
kxaxa xwa wêla Maribisi O moloi
se-xala-xala bošexo" Ya bêtha
Maphusêlêlê + lebile Mozolosedikwe
ya napa ya rapêla tsela-teele ya
Thomo-ya-Masemane (seporo) ya
fihla ya re xôna kxaxui le Mozolosedikwe
ya bêthana le Maephoxa ya sohla
mohxahlo xa Mozolosedikwe le Thaba-
phaswa mapuka a bodula thšwene
ya rôtô madutš a rôtô + a dulwe a
nthša lekhwêkhwe" Ya fihla ya re
ka bosobêla-tšatš ba Mokopane 'a
kekana ya tsenya nkôxo Mozalakuwena.

End S 332